

โนรา

ศาสตร์แห่งภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมภาคใต้

พัชรีย์ ทองศรีเกตุ

นักวิชาการวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

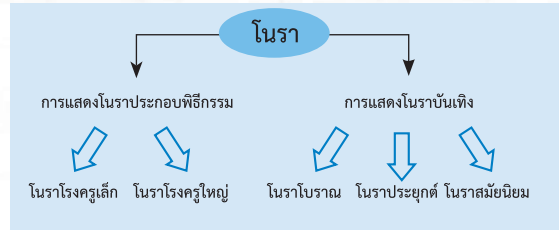
“โนรา โนห์รา โนราห์ มโนรา มโนห์รา หรือมโนราห์” เป็นที่รู้จักกันในนามศิลปะการแสดงชนิดหนึ่งของท้องถิ่นภาคใต้ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองที่มีมายาวนาน ความเข้าใจหรือการให้ความหมายเกี่ยวกับ “โนรา” ส่วนใหญ่มองว่าเป็นศิลปะการแสดงท้องถิ่น เป็นการรำยาตามแบบฉบับของชาวปักษ์ใต้ เป็นนาฏศิลป์ และเป็นการละเล่นพื้นเมือง และขณะเดียวกันยังมีมุมมองในมิติ ด้านพิธีกรรม ความเชื่อที่มองว่าเป็นลัทธิความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเรียกว่า “ครูหมอโนรา หรือ ตายายโนรา” และพิธีกรรมที่เรียกว่า “โนราโรงครู” นอกจากนั้นยังมีมุมมองในมิติด้านวัฒนธรรม ที่มองว่าเป็นวิถีชีวิต เป็นวัฒนธรรมของคนภาคใต้ และเป็นสื่อของชุมชนที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ ระบบความเชื่อที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนชาวใต้ทั้งทางด้านสังคม ความคิด ความเชื่อ โลกทัศน์ ธรรมเนียม และสุนทรียภาพ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่อง บรรพบุรุษ หรือ “ตายาย” ซึ่งสามารถยึดโยงเครือข่ายได้อย่างเป็นระบบได้

โนราเป็นการละเล่นพื้นเมืองภาคใต้ที่มีมาแต่โบราณ ที่นิยมอย่างแพร่หลายและสืบทอดกันมานาน ประมาณสมัยศรีวิชัยหรือราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ เป็นอย่างมาก ด้วยกาลเวลาผ่านมานานเช่นนี้ทำให้ประวัติความเป็นมาของโนราเล่าผิดเพี้ยนกันจนกลายเป็นตำนานหลายกระแส แต่หลักฐานจากตำนานจากวรรณกรรมท้องถิ่น หรือแม้แต่วรรณคดีของภาคกลางอย่างบทพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนาในรัชกาลที่ ๒ ที่กล่าวถึงการละเล่นพื้นเมืองชนิดนี้ล้วนเรียกการละเล่นชนิดนี้ว่า “ชาตรี” ชาวบ้านต่างเรียกกันว่า “มโนห์ราชาตรี” บ้างก็เรียก “มโนห์รา” บ้างก็เรียก “โนรา” ต่อมาได้มีคนคิดนำเนื้อเรื่องบางตอนของนิทาน เรื่องพระสุธน เช่น ตอนพรานบุญจับนางมโนห์รามาดัดแปลงเล่นเป็นแบบชาตรีดังที่ปรากฏอยู่ในบทชาตรี เรื่อง นางมโนห์ราจนเป็นที่ติดใจของผู้ชม ความชื่นชมต่อเนื้อเรื่องก็ดัดรูปร่างลักษณะที่แปลกชวนพิศวงของนางกินรีก็ตีความตีเน้นชวนสนุกจากบทบาทของพรานบุญที่เป็นตัวละครสำคัญตัวหนึ่งก็ตีเป็นเหตุให้คณะชาตรีเกิดการปรับเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย ซึ่งบางส่วนมีการคิดประดิษฐ์ทำรำบางท่าให้สอดคล้องกับลีลาของนางกินรีแม้กระทั่งตัวพรานบุญก็ถูกยืม ทั้งชื่อทั้งรูปร่าง และมีลักษณะนิสัยมาใช้เป็นตัวตลกที่เรียกว่า “พราน” สิ่งเหล่านี้กลายเป็นประกอบสำคัญของชาตรีความนิยมเล่นเรื่องนี้บ่อยๆ ในพิธีโกนจุกสาเหตุเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านพูดจนติดปากแทนคำว่า ชาตรีต่อมาคำว่า มโนห์รา ก็กลายเป็นโนราตามคำนิยม ดัดทอนพยัญคำของภาษาล้านได้และในที่สุดคำว่า ชาตรีมีผู้เรียกน้อยลง และสูญหายไป

รูปแบบการแสดงโนรา

การแสดงโนราโดยทั่วไปนั้น ได้มีนักวิชาการและผู้ที่ศึกษาค้นคว้าจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการแสดงได้ ๒ ลักษณะ คือ การแสดงโนราประกอบพิธีกรรม และการแสดงโนร่าบันเทิง

การแสดงโนราประกอบพิธีกรรม

โนราลงครูหรือโรงครู

โนราโรงครู เป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญในวงการโนราเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะเป็นพิธีกรรมเพื่อเชิญครูหรือบรรพบุรุษของโนรามายังโรงพิธี เพื่อรับการเซ่นสังเวย เพื่อรับของแก้บน และเพื่อครอบเทริดหรือผูกผ้าแก้ผู้แสดงโนรารุ่นใหม่ ด้วยเหตุที่ต้องทำการเชิญครูมาเข้าทรง (หรือมา “ลง”) ยังโรงพิธี จึงเรียกพิธีกรรมนี้อีกชื่อหนึ่งคือ “โนราลงครู” เป็นการแสดงโนราเพื่อเชิญวิญญาณบรรพบุรุษที่เป็นโนรา เรียกว่า ตายายโนรา หรือ “ตาหลวง” มาเข้าทรงลูกหลานที่เป็นคนทรง เพื่อการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ เพื่อความสวัสดีมงคลแก่ชีวิตครอบครัว หรือเพื่อแก้บนตามที่ได้บนบานไว้ ซึ่งเป็นการแสดงโนราที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ และครูหมอโนรา เป็นการแสดงออกถึงความเคารพและสำนึกในบุญคุณบรรพบุรุษและครูโนราที่ล่วงลับไปแล้ว ที่คอยปกป้องรักษาดูแลลูกหลานอยู่ ความเชื่อข้างต้นที่สะท้อนออกมาในรูปแบบต่างๆ ซึ่งปรากฏอยู่ในพิธีโนราลงครู ได้แก่ ความเชื่อเรื่องการบนบานศาลกล่าว คือ การสร้างพันธะสัญญาทางใจที่เกิดขึ้นระหว่างลูกหลานบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว คือ การบนบานหรือขอให้ครูหมอโนรา หรือ บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วช่วยเหลือเมื่อได้ความสมตั้งใจแล้วก็จัดพิธีแก้บนหรือตัดเหมรย เป็นการขอบคุณที่ครูโนราหรือบรรพบุรุษได้ช่วยเหลือเรื่องดังกล่าว หรือการทำพิธีโรงครูเพื่อที่จะครอบเทริดผูกผ้าใหญ่ เป็นพิธีครอบเทริดโนราซึ่งเป็นพิธีสืบทอดการแสดงโนราจากรุ่นหนึ่งไปสู่ อีกรุ่นหนึ่ง

โนราโรงครูแบ่งเป็นการแสดงโนราเป็น ๒ แบบคือ

๑. **โรงครูใหญ่** ซึ่งเป็นการแสดงโนราโรงครูสมบูรณ์แบบถูกต้องครบถ้วนตามประเพณี ใช้เวลา ๓ วัน ๒ คืน

๒. **โนราโรงครูเล็ก** หรือโรงค้ำโรงครูเล็กหรือโรงค้ำครู เป็นการแสดงเพื่อยืนยันว่าจะมีการจัดโรงครูใหญ่อย่างแน่นอน ใช้เวลาแสดง ๑ วัน ๑ คืน การแสดงโนราโรงครูซึ่งจัดโดยทั่วไปจะเริ่มในเดือนมีนาคมถึงเดือนกันยายน เริ่มพิธีในวันพุธถึงวันศุกร์ การแสดงโนราโรงครูจะมีองค์ประกอบและรูปแบบการแสดงโนราสมบูรณ์ครบถ้วนทุกขั้นตอน ตั้งแต่การรำ การร้อง การแสดงเป็นเรื่อง และการบรรเลงดนตรีประกอบโนราโรงครูจึงเป็นพิธีกรรมที่ทำให้เกิดศิลปะการแสดงโนราสืบทอดต่อมาอย่างยั่งยืนเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ร่วมประกอบพิธีกรรม โดยเรียบง่ายไม่ซับซ้อนและเข้าถึงพิธีกรรมได้อย่างลึกซึ้ง

ขนบธรรมเนียมการแสดงโนราโรงครู

การแสดงโนราโรงครู จะมีขนบธรรมเนียมในการแสดงโดยเฉพาะ คือ จะแสดง ๓ วัน ๒ คืน หรือแสดง ๑ วัน ๑ คืน โดยมีช่วงระยะเวลา คือ เดือน ๓ เดือน ๖ เดือน ๙ หรือช่วงเดือนมีนาคม พฤษภาคม ถึงเดือนกันยายน

ไม่จัดพิธีกรรมเดือน ๕ หรือเดือนเมษายน เพราะถือว่าเป็นเดือนร้อนไม่เป็นสิริมงคล และมีการจัดในวันพุธ พุทธศักราช และวันศุกร์ เป็นวันสุดท้ายของการจัด แต่ถ้าหากวันศุกร์ตรงกับวันพระสามารถเลื่อนวันสุดท้ายเป็นวันเสาร์ได้ การจัดโนราโรงครูเล็กจะจัดในวันพุธและวันพฤหัสบดีเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมทั้งการบำบัดอาการทางจิต และทางกายภาพ เช่น การบน การแก้บน การรักษาอาการป่วยไข้ รักษาโรค เหยียบเสน เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของโนราโรงครู

๑. เพื่อให้ครูหรือไหว้ตายายโนราอันเป็นการแสดงความกตัญญูรู้คุณต่อครู
๒. เพื่อทำพิธีแก้บนหรือแก้เหมรย
๓. เพื่อประกอบพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่หรือแต่งพอก ซึ่งเป็นพิธียอมรับการเป็นศิลปินโนราคนใหม่ที่สมบูรณ์และสามารถประกอบพิธีกรรมของโนราได้อย่างครบถ้วนเป็นที่ยอมรับของครูหมอโนรา และโนราทั่วไป

รูปแบบของพิธีกรรมโนราโรงครู

พิธีกรรมโนราโรงครูมี ๒ ชนิด คือ โนราโรงครูใหญ่ / โนราโรงครูเล็ก

๑. **โนราโรงครูใหญ่** หมายถึงการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูเต็มรูปแบบ ซึ่งกำหนดการทำพิธี ๓ วัน ๒ คืน เริ่มตั้งแต่วันพุธไปสิ้นสุดในวันศุกร์ ซึ่งต้องจัดตามวาระ เช่น จัดทุกปี ทุกสามปี หรือแล้วแต่จะกำหนดนิยมทำกัน จังหวัดตรังมักทำในเดือนยี่ถึงเดือนสาม จังหวัดพัทลุง นครศรีธรรมราช และสงขลา มักทำในเดือนหกถึงเดือนเก้า การจัดโนราโรงครูใหญ่ต้องมีเวลาในการจัดเตรียมงาน และต้องใช้ทุนทรัพย์ในการจัดงานค่อนข้างสูง

๒. **โนราโรงครูเล็ก** หมายถึงการประกอบพิธีกรรมอย่างย่อ ใช้เวลาจัดงานเพียง ๑ วัน ๑ คืน จะเข้าโรงครูตอนเย็นวันพุธ ไปสิ้นสุดในวันพฤหัสบดี การเข้าประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูใหญ่และโนราโรงครูเล็กมีองค์ประกอบในการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญเช่นเดียวกันและมีความแตกต่างกันที่ระยะเวลาในการประกอบพิธีกรรม และโนราผู้ประกอบพิธีกรรมจะต้องเป็นโนราใหญ่ ที่ผ่านการครอบเทริด (หรือผูกผ้าตัดจุก) มาก่อนแล้ว และมีความรอบรู้ในพิธีกรรมและเรื่องไสยศาสตร์คาถาและอาคมเป็นอย่างดีในการประกอบพิธีโนราโรงครู

ลักษณะของโรงโนราหรือโรงพิธีกรรม

โรงพิธีหรือโรงครู มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง ๙ คอก ยาว ๑๑ คอก มีเสา ๘ เสา ไม้ยกพื้น แบ่งเป็น ๓ ตอน ตอนหน้าและตอนหลังมีตอนละ ๓ เสา ส่วนตอนกลางมี ๒ เสา ไม่มีเสากลาง หน้าโรงหันไปทางทิศเหนือหรือใต้ เรียกว่า “ลอยหวน” (ลอยตามตะวัน) ไม่หันหน้าไปทางทิศตะวันออกหรือทิศตะวันตก เพราะเป็นการ “ขวางหวน” (ขวางตะวัน) เพราะถือเป็นอัปมงคล หลังคาทำเป็นรูปหน้าจั่วมาจากตรงจั่วครอบด้วยกระชงบนหลังคาจั่ว เพื่อระลึกลึงนางวลทองสำลีเมื่อครั้งที่ถูกลอยแพไปในทะเลก็ได้อาศัยกระชงเพื่อกันแดด

ลำดับขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม

พิธีกรรมวันแรก (วันพุธ) เป็นวันแรกของพิธีกรรม เริ่มจากเจ้าภาพจะต้องให้หมอไหว้พระภูมิเจ้าที่ในตอนเช้า ณ บริเวณบ้านหรือโรงโนรา เพื่อเป็นสิริมงคลเมื่อถึงเวลาตอนเย็น คณะโนราได้เดินทางมาถึงบ้านเจ้าภาพจะต้องนำ

ชั้นหมากไปรับโนรา เป็นการให้เกียรติและแสดงความเคารพ แก่คณะโนราโดยนายโรงจะทำพิธีทักโรง (บอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทาง) และเข้าโรงโนราเป็นคนแรกหลังจากนั้นคณะโนราเจ้าจะเข้ามาในโรงพร้อมอุปกรณ์ต่างๆ ช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นเวลาโพล้เพล้ หรือเวลาที่นกกำลังหุบรัง เมื่อวางอุปกรณ์เรียบร้อยแล้วโนราจะนำเครื่องดนตรีมาวางกลางโรงเรียกว่าตั้งเครื่องบรรเลงจังหวะ โดยทั่วไปสั้นๆไม่เกินห้านาที หลังจากนั้นจะเป็นการประกอบพิธี

- ๑) เบิกโรง เพื่อขอลานที่ตั้งโรงโนราให้ครุหมอบเข้าสู่โรงพิธี
- ๒) ลงโรง เพื่อประกาศให้รู้ว่ามีการแสดงโนรา
- ๓) กาดครุ เป็นการร้องเพื่อสรรเสริญครุ
- ๔) ชุมนุมครุเทวดา เป็นการร้องเชิญวิญญาณครุและเทวดาให้เข้ามาภายในโรงโนราหรือโรงพิธี
- ๕) กราบครุ กราบครุขอครุหมอบให้รักษาดูแลและช่วยปกป้องกันคุ้มครองลูกหลาน
- ๖) เช่นครุหมอบ การจัดรูปเทียนประพรมเกล้าไปที่เครื่องบูชา
- ๗) รำถวายครุ ร้องจับบทตั้งเมืองเพื่อระลึกถึงเมืองของพระยาสายฟ้าพาด
- ๘) รำเล่นสนุก เป็นการรำโนราเพื่อความสนุกสนานจะรำแบบโบราณหรือรำแบบสมัยนิยมก็ได้

พิธีกรรมวันที่สอง (วันพุกหัดสบดี) เป็นวันพิธีใหญ่จะมีขนบธรรมเนียม ๒ แบบ คือ

- ๑) รำเพื่อแก้บนและแก้เหมรย
- ๒) รำเพื่อประกอบพิธีกรรมเบ็ดเตล็ดต่างๆ เช่น ครอบครุ

พิธีกรรมในวันนี้มีองค์ประกอบหลัง ๓ ส่วน

๑) พิธีกรรมของความเป็นสิริมงคลแก่โนรา เป็นพิธีตอนต้นซึ่งมีการกาดครุ ชุมนุมครุ ไหว้สสดี จับบทแสงทองหลังจากนั้นจะเตรียมตัวประกอบพิธีเบ็ดเตล็ดต่างๆ เช่น ครอบครุโนรา สอดเครื่อง เป็นต้น

๒) พิธีกรรมการรำถวายครุหมอบเป็นพิธีการซึ่งมีวิธีการแต่งพอก เพื่อรำในกระบวนการหลักของโนรา โนราโรงครุรำให้ครบสิบสองบทตั้งแต่บทคุณครุ บทครูสอน บทสอนรำ บทปฐม บทลูกอ่อน บทฝนตกข้างเหนือ บทฟ้าลั่น บทกาน้ำ บทใจชาย บทโสกั๋ง บทระไวระเวท บทพลายงาม รำทำครุสิบสองท่าถวายศาล และแสดงเรื่องสิบสอง เรื่องหลังจากรำเสร็จแล้วจะมีพิธีการรักษาโรค

๓) พิธีการเชิญครุหมอบมาเข้าทรง และรับเครื่องสังเวย จะเริ่มทำพิธีตอนกลางคืน เรื่องตั้งแต่ลงโรง กาดครุ เชิญครุ ชุมนุมเทวดา เชิญครุหมอบต่ายมาประทับทรง และพบปะเจ้าภาพ ลูกหลาน แก้บนต่างๆ หลังจากแก้บนหมดทุกคน แล้วเชิญครุหมอบกลับบ้าน

พิธีกรรมวันที่สาม (วันศุกร์)

เป็นวันที่สามหรือเป็นวันส่งครุในวันนี้จะมีพิธีกรรม ๓ อย่างคือ

๑) พิธีชาครุหมอบ เจ้าภาพและลูกหลานรวบรวมเงินทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ต่ายยโนรา โดยโนราใหญ่เป็นผู้ร้องกลอนชา (บูชา) และขอพรจากครุหมอบต่ายยโนรามาช่วยคุ้มครองในโชคกลาง

๒) พิธีส่งครุ ส่งเทวดาเป็นการร้องส่งครุหมอบต่ายยโนราและเทวดาทั้งหมดที่เชิญมาสู่พิธีให้กลับที่ของตน

๓) พิธีตัดเหมรย เป็นพิธีที่แสดงว่าสัญญาพันธะที่เจ้าภาพได้บนบานไว้กับครุหมอนโรได้ขาดกันแล้ว เพราะได้แก้บนให้แล้วในพิธีจึงทำเอาเศสัดโดยโนราใหญ่ใช้พระขรรค์ตัดสิ่งต่างๆในโรงโนรา เช่น เชือกมัดข้อโรง บายศรี ท้องโรงจากบนศาลสามตับ เชือกผู้ผ้าเพดาล ห่อเหมรยที่วางบนศาลพร้อมว่าคาถากับกับหลังจากนั้นมาพลิกเสื่อคล้า กลางโรงให้หงายขึ้นเป็นการเลิกหรือลาโรง

การแสดงโนรบบันเทิง

การแสดงโนรบบันเทิง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ชมได้ชื่นชมกับศิลปะโนราในการร้อง การรำ และการทำท ปัจจุบันการแสดง โนรบบันเทิงมีรูปแบบการแสดงที่ แยกย่อยออกมาหลายรูปแบบ

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันโนราได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจนเกือบจะไม่มี ลักษณะของเดิมอยู่เลยคงจะมี ตอนที่รำนานทก่อนแสดงที่พอจะมีเค้าโครงเดิมอยู่บ้าง แต่เมื่อพูดถึง การเล่นโนราเป็นเรื่องเป็นตอนซึ่งน้อยลง โโรงโนรานั้นก็จะเล่นตามแบบโบราณ ปัจจุบันโนราได้ลดทอนบทบาทในการแสดงการประกอบพิธีกรรมลง เพื่อที่จะมุ่งเน้น สร้างความบันเทิงแก่ผู้คนที่มาชมการแสดงโนรา พิธีกรรมและคตินิยมที่เคยยึดมั่น นับวันจะเปลี่ยนรูปแบบสูญหายไป ยิ่งปัจจุบันสภาวะเศรษฐกิจ และอิทธิพลของศิลปะการแสดงรุ่นใหม่ๆ เช่น เพลงลูกทุ่ง ดนตรีสากลต่างๆ ที่เข้ามามี บทบาททำให้โนรามีความจำเป็นที่จะต้องทิ้งบทบาทบางส่วนไป เพื่อที่จะเพิ่มเติมในส่วนของความบันเทิงเพื่อความ อร่อยอดของโนรา และชาวคณะ การแสดงโนรบบันเทิงมี ๓ รูปแบบ มีรายละเอียดอธิบายได้ดังต่อไปนี้

๑. โนราโบราณ การแสดงโนรา ปรากฏอยู่ ๒ รูปแบบ คือ โนราเดินโรง และโนราโรงแข่ง ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑.๑ โนราเดินโรง เป็นการแสดงโนรา โดยการตระเวนแสดง ไปตามท้องที่ต่างๆ ในช่วงหน้าแล้ง หรือว่างจากการเก็บเกี่ยวจากไร่นาดคณะโนราจะออกเดินโรง ด้วยโอกาสดังต่อไปนี้คือเดินทางไปแสดงตามที่มีผู้ตกลง รับไปแสดงจะต้องเดินทางมาบอกรับโนราที่บ้านของโนราเอง โดยมีขันหมากเป็นเครื่องแสดงข้อผูกพันแทนสัญญา ถ้าแสดงรับขันหมากก็ถือว่าเป็นพันธะ ที่ตัวเองจะต้องปฏิบัติเรียกว่า การติดขันหมาก ต่างฝ่ายจะต้องรักษาข้อตกลง อย่างเคร่งครัด ประการที่สอง โนราจะเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ เองโดยไม่มีใครรับมักจะเดินทางไปยังถิ่นที่มีผู้รู้จัก คู่กันเคยกัน มาก่อน และโนราก็ตจะแสดงให้ชมหนึ่งคืน แต่หากมีผู้ชมประทับใจก็อาจจะมารับไปแสดงต่อไปหรือบางครั้ง คณะโนราเดินทางไปด้วยที่ไม่ได้รู้จักกับคนท้องถิ่น โดยมากมักจะอาศัยวัด และเปิดการแสดงในวัดเมื่อมีผู้ชมประทับใจ ก็อาจรับไปแสดงต่อ

๑.๒ โนราโรงแข่งหรือโนราประชันโรง เป็นการแสดงโนราโดย การประชันกันระหว่างคณะโนรา หรือคณะหนึ่งตระกูล โดยผู้ชมเป็นผู้ตัดสิน คณะโนราที่เข้าร่วมประชัน จะเริ่มแสดงพร้อมกันในเวลาประมาณ ๐๘.๐๐- ๑๖.๐๐ น. หากโนราคณะไหนสามารถเรียกความสนใจ จากผู้ชมได้โนราคณะนั้นก็เป็นผู้ชนะมักจะแสดงในงานเทศกาล ประจำปีต่างๆ โดยประชันกันในวัน หรือสนามของทางราชการการประชันโนราแต่เดิมคณะโนราจะเดินทางมา ถึงสถานที่ประชัน ก่อน ๑ วัน เพื่อมาดูสถานที่และตั้งโรงโนรา เมื่อตั้งโรงโนราเสร็จแล้วหมดไสยศาสตร์จะทำพิธี บัดรงควาน และเริ่ม เบิกโรง โหมโรง กาศครุจากนั้นโนราใหญ่ก็จะออกมาซึ่งการแสดงของโนราใหญ่เป็นการรำเปรียบมือ หรือ รำสาวมือ เป็นการอู่เครื่องและเป็นการประชาสัมพันธ์ไปพร้อมกับแจ้งว่าวันรุ่งขึ้นจะมีการแข่ง โนราเข้าวันประชัน โนราจะเริ่มเข้าสู่ขั้นตอนการประชัน ประมาณ ๐๘.๐๐ น. โดยจะมีเสียงโพนเริ่มให้สัญญาณ โดยเริ่มโหมโรง กาศครุ

จากนั้นโนราใหญ่ก็เริ่มออกรำบางคณะหลังจากที่โนราดูเสร็จแล้ว ก็จะแห่หน่วยโรงมาเข้าโรงแสดงโนรา เมื่อนายโรงมาถึง ก็จะรำเชี่ยนพรายเหยียบลูกมะนาว เป็นการรำ เพื่อตัดไม้ข่มนาม เมื่อรำเชี่ยนพรายเหยียบลูกมะนาวจบแล้ว โнораใหญ่ ก็จะรำต่อโดยเลือกการแสดง ที่ตนเองถนัดและอวดความสามารถ ในชั้นเชิงการรำได้เต็มที่ เช่น การรำทำบท สี่โตพันหน้า ทำบทเพลง ๒๓ ทำบทเพลงโทน รำขอเทริด รำยั่วปี หรือตัวอ่อน เป็นต้น และหยุดพักเพียง ช่วงบ่ายจะมี เสียงโพนดังขึ้น โนราก็จะเริ่มรำกันต่อเมื่อถึงเวลาประมาณ ๑๕.๐๐ น. มีเสียงโพนโพนเป็นสัญญาณอีกครั้งว่าถึงเวลา กรรมการจะตัดสิน โดยโนราคณะใดคนดูมากก็จะเป็นฝ่ายชนะ ซึ่งช่วงเวลานี้โนราแต่ละคณะก็จะจัด เอาความสามารถ ต่างๆ ออกมา เพื่อเรียกเสียงคนดู ซึ่งช่วงเวลานี้เรียกว่า “ชะโรง” วิธีการเอาชนะ ในช่วงชะโรงนี้นอกจากใช้วิธีโนราแท้ๆ แล้วยังมีการละเล่นอื่นๆ ที่เร้าใจด้วย เช่น ลอดบ่วง ไต่ลวด ขึ้นมิดดาบ พดในกาต ขวิดตุงปลายหมาก คาบครก คาบเรือ นอนกลิ้งบนไม้รำทั้งหนาม และวิทยากล อื่นๆ และการประชันก็จะเสร็จสิ้นในเวลาประมาณ ๑๖.๐๐ น. จะมีเสียงโพนเป็นสัญญาณอีกครั้ง และ โนราแต่ละคณะก็จะกล่าวลาโรง สำหรับการแสดงโนราที่ แสดงเพื่อความบันเทิง มีลำดับขั้นตอนที่เป็น ขนมนิยมเต็มรูปแบบ ดังนี้การตั้งเครื่อง การโหมโรง การภาศครูปล่อยตัวนางรำ ออกพรวน ออกตัว นายโรงและการแสดงอื่นๆ ในการแสดงเต็มรูปแบบนั้นเวลาประมาณ ๒-๓ ชั่วโมงแต่ในปัจจุบัน การแสดง โนราบันเทิง มีการแสดงขั้นตอนการแสดงเพื่อให้เหมาะสมกับโอกาสและเวลาในการแสดง เช่น ตัดขั้นตอน การแสดง เรื่องออกบ้าง ลดช่วงระยะเวลาในแต่ละขั้นตอนลงบ้าง เป็นต้น

ขั้นตอนการแสดงโนราโบราณ

มีลำดับขั้นตอนของการแสดงแต่ละครั้งที่ยึดถือปฏิบัติเป็นขนบนิยม มีอยู่ ๘ ขั้นตอน พอสรุปได้ดังนี้

๑) ตั้งเครื่อง เป็นการโคมนดนตรีเพื่อเป็นการประกาศให้ทราบว่า คณะโนราได้เดินทางมาถึงโนราแล้ว และเพื่อเป็นการขอที่ขอทางเมื่อเข้าโรงเรียบร้อยแล้ว

๒) โหมโรง เป็นการบรรเลงดนตรีก่อนการแสดง เพื่อแสดงถึงความพร้อมของคณะโนราและเรียกร้อง ความสนใจจากผู้ชมให้มาชมการแสดงและเป็นการแจ้งให้ทราบว่า โนรากำลังจะเริ่มแสดงแล้ว การโหมโรงนั้นดนตรี ดนตรีจะบรรเลงเพลง ๓ ลักษณะ ซึ่งไม่อาจจะบอก ได้ว่าเป็นอะไร เพราะดนตรีโนราเน้นการให้จังหวะเป็นสำคัญ ส่วนที่ซึ่งมีหน้าที่ทำเพลงจะเล่นเป็นเพลง อะไรก็ได้เพียงแค่ให้เข้ากับจังหวะดนตรีการบรรเลงดนตรีโหมโรงถ้าโนราแสดง ตอนกลางวัน การโหมโรง จะเริ่มประมาณเวลา ๘.๓๐ น. ถ้ากลางคืนจะเริ่มประมาณ ๒๐.๐๐ น.

๓) ภาศครูเป็นการระลึกถึงครูโนราที่ล่วงลับไปแล้ว แล้วเชิญ ครูมาให้สถิต อยู่ในโรงโนรา เพื่อคุ้มครอง ป้องกันอันตรายทั้งหมด และช่วยให้ประสบความสำเร็จจากการร้องกลอนประกอบดนตรีของนายโรงโนรา มี ๓ ตอน ๓ ทำนอง ดังนี้ ทำนองรายแตระ - ทำนองหน้าแตระ - ทำนองเพลงทำบทเพลงโทน

๔) ปล่อยตัวนางรำ เป็น การปล่อยตัวผู้แสดงหรือผู้รำให้ออกมา ร่ายรำด้านหน้าเวทีตั้งแต่ ๒-๕ คน มีทั้งหมด ๕ ขั้นตอนดังนี้

- เกี่ยวม่านหรือขับหน้าม่าน คือ การขับร้องบทกลอนอยู่ในม่านกัน โดยไม่ให้เห็นตัว แต่จะใช้มือ ดันม่านตรงทางแยกออกมาเพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจจากผู้ชม และเป็นสัญญาณว่าตัวแสดงกำลังออกรำ โดยปกติตัวที่ออกมาจะเป็นผู้ร้องบทเกี่ยวม่านเอง แต่บางครั้งอาจจะใช้คนอื่นร้องขับแทน บทร้องมีการบรรยาย อารมณ์ความรู้สึกของผู้หญิงสาววัยกำดัด หรือธรรมชาติหรือกล่าวถึง คติโลก คติธรรม

- ออกรำ เป็นขั้นตอนสำคัญซึ่งผู้รำแต่ละคนใช้ความสามารถในท่ารำ เพื่อวัดความสามารถ ความถนัดและความคิดสร้างสรรค์ในเอกลักษณ์ของกระบวนการรำอย่าง เต็มที่ของแต่ละคนตามระยะเวลาที่อำนวย ให้ซึ่งลักษณะการรำจะเป็นการรำประสมท่าแบบต่างๆ อาจใช้จังหวะพื้นฐานของการรำโนรามาประกอบกัน ซึ่งจะมีลักษณะ การรำหลายรูปแบบ เช่น รำเพลงทับ รำเพลงปี รำตัวอ่อน ฯลฯ

- นั่งนั๊ก เป็นการนั่งที่นั๊กหรือเก้าอี้ของโนรา เพื่อร้องบท ร่ายแต่ละจากนั้นเริ่มทำบท ซึ่งการรำ อาจใช้โนรา ๒-๓ คนก็ได้

- ว่ากลอน เป็นการร้องกลอนที่แต่งไว้ก่อนแล้ว ซึ่งเรียกว่า “คำพริต” เกี่ยวกับบุคคล สถานที่ เหตุการณ์เฉพาะหน้าการว่ากลอนสดอาจว่าคนเดียวหรือ ๒-๓ คน สลับวรรคสลับกลอนกันโดยฉับพลัน เรียกการ โต้ตอบแบบนี้ว่า “โยนกลอน” เพื่อแสดงความสามารถ ในเชิงบทกลอนของนางรำแต่ละคน

- รำอวดมือ เป็นการรำสั้นๆ อีกครั้งแล้วกลับเข้าโรง

๕) ออกพราน คือ การออกตัวแสดงที่สวมหน้ากากพราน พรานมีท่าเดิน (ลีลาการเดินของพราน) นาด (ลีลาการนาคกรายของพราน) พุดและขับกลอน ตามลีลา ของพรานโดยเฉพาะจุดเน้น คือ อวดความตลก และกล่าวเกริ่นให้ผู้ชมคอยชมการรำของนายโรงแล้ว เข้าโรง

๖) ออกตัวนายโรง หรือโนราใหญ่คือการออกรำของโนรา หัวหน้าคณะ เพื่ออวดท่ารำและมีการขับ บทกลอนเป็นพิเศษให้เหมาะสมแก่ฐานะเป็นนายโรงในกรณี ที่มีการประชันโรงโนราใหญ่จะทำพิธีเสี่ยงพราย และเหยียบ ลูกนาว เพื่อเป็นการตัดไม้ข่มนามคู่ต่อสู้ และเป็นกำลังใจแก่ผู้ร่วมคณะของตน

๗) ออกพรานอีกครั้ง โดยแสดงเหมือนครั้งที่ ๑ เพื่อจะบอกว่า ต่อไปโนรา จะเล่นเป็นเรื่อง และจะเล่นเรื่องอะไร

๘) เล่นเป็นเรื่อง ปัจจุบันโนราส่วนหนึ่งนำดนตรีแบบลูกทุ่งหรือ วงสตริง เข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง ของการแสดงและคณะโนราจะให้ความสำคัญกับดนตรีเป็นอย่างมาก เมื่อ ๒๕ แสดง ถึงลำดับขั้นตอนที่ ๖ คือ นายโรงออกรำจนหมดกระบวนการรำจะเป็นการแสดงดนตรีแทนขั้นที่ ๗ และที่ ๘ หรือบางคณะจะแสดงถึงขั้นตอนที่ ๘ แล้วต่อด้วยการแสดงดนตรีจนหมดเวลาการแสดงซึ่ง อาจจะใช้เวลานานมากกว่าปกติหรือย่นระยะเวลาในขั้นตอน ที่ ๑-๖ ให้น้อยลงแล้วเพิ่มระยะเวลาการแสดงดนตรีให้มากขึ้น

๒. การแสดงโนราประยุกต์ เป็นการนำโนรามาปรับเข้ากับศาสตร์หรือ ความรู้สาขาอื่นๆ ทั้งนี้ เพื่อปรับใช้ ตามวัตถุประสงค์และโอกาสต่างๆ ทั้งเพื่อการแสดงและเพื่อประโยชน์อย่างอื่น เช่น ในการแพทย์นำท่าโนรามาปรับ เพื่อเป็นท่าทางในการออกกำลังกาย เรียกว่า โนราบิด หรือ นำพื้นฐานท่าโนราตัวอ่อนประยุกต์กับศิลปะการแสดง กายกรรม เรียกว่า โนรากายกรรม

๓. การแสดงโนราสมัยนิยม เป็นการแสดงโนราที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ และขั้นตอนการแสดงให้เหมาะ กับแต่ละโอกาส โดยส่วนใหญ่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่ชัดเจนของโนรา ได้แก่การแต่งกายและวิธีการแต่งกาย เครื่องดนตรีปี่พาทย์และทำนองเพลง ลีลาท่ารำ และท่ารำ รูปแบบของการแสดงอาจมีการเพิ่มหรือตัดบางส่วน ให้อยู่ในระยะเวลาที่ต้องการ และเหมาะกับสถานที่ เช่น การแสดงในวงดนตรีลูกทุ่งที่มีการเพิ่มจำนวนนางรำ และตัดขั้นตอนการแสดงส่วนอื่นๆ ออกหรือการ แสดงบนเวทีศิลปะวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งนำบางส่วนจากโนราโบราณมาใช้ เช่น รำเฉพาะบทปฐมนิพนธ์หรือบท ครูสอน บางครั้งมีการนำโนราแสดงในพิธีการต่างๆ ของสังคมตั้งแต่พิธีเปิดกีฬา

ซึ่งใช้นางรำเป็นจำนวนหลายสิบคน จนถึงพิธีต้อนรับหรือเปิดงานเล็กๆ ที่ใช้จำนวน ๑-๒ คน ลักษณะที่สำคัญของโนราสมัย นิยมนั้นคือไม่ใช่ขั้นตอนการแสดงโนราแบบโบราณแต่เลือกใช้ส่วนใดส่วนหนึ่ง จากขั้นตอนเหล่านั้นเท่านั้น

องค์ประกอบการแสดงโนรา

องค์ประกอบการแสดงโนรา การแสดงโนราประกอบด้วยหลายส่วน ที่สำคัญได้แก่คณะโนรา โรงแสดงดนตรี เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ การร้องการรำโนรา รวมถึงโอกาสที่จัดให้มีการแสดงขึ้น หากขาดหรือไม่พร้อมในด้านแล้วการแสดงโนราจะขาดความสมบูรณ์องค์ประกอบในการแสดง โนราได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โนราแต่ละคณะนั้นมีการบริหารจัดการคณะ อยู่แล้วมาตั้งแต่โบราณ โดยแบ่งองค์ประกอบของโนราไว้ดังนี้

(๑) คณะโนรา โดยมีรายละเอียดดังนี้คณะโนรา เป็นกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกัน เพื่อทำการแสดงโนรา ซึ่งแต่เดิมนั้นคณะโนราประกอบไปด้วยผู้ชายล้วน แต่ปัจจุบันคณะโนราประกอบด้วย ผู้หญิง และผู้ชาย ซึ่งแต่ละคนมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกัน กันออกไป สมาชิกของคณะโนราทั้งคณะ มีประมาณ ๑๒ - ๑๕ คน โดยประกอบด้วยบุคคล ๔ กลุ่ม ดังนี้

๑. ผู้แสดง มีอยู่ประมาณ ๗ - ๑๐ คน ประกอบด้วย

- นายโรงหรือ โนราใหญ่ เป็นหัวหน้าคณะโนรา โนราใหญ่มีหน้าที่เป็นผู้นำและบริหารจัดการคณะ มีบทบาทในการแสดงมากที่สุด โดยออกรำในฉากสุดท้ายของการแสดง ถ้าจะดูว่าโนราคณะไหนมีฝีมือก็จะดูที่การทำทบของนายโรง นายโรงจึงต้องเป็นมีความสามารถทางด้าน การร้องและการรำโนรา และเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถทางด้านการแสดงโนราเป็นอย่างดีนอกจากมีหน้าที่บริหารจัดการคณะโนราแล้ว นายโรงยังมีหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดหรือควบคุมดูแลการถ่ายทอดศิลปะการแสดงโนราให้กับศิษย์ผู้สนใจ มาฝึกรำโนราอีกด้วย

- นางรำ เป็นโนราที่ ออกรำในฉากต่างๆ ของการแสดงโนรา มักเป็น เด็กอายุระหว่าง ๘ - ๒๑ ปี ซึ่งแต่เดิมนั้น เหล่านี้เป็นเด็กผู้ชายและนิยมไว้ผมจุก จึงเรียกเด็กเหล่านี้ ว่า “หัวจุกโนรา” ปัจจุบันนางรำส่วนใหญ่เป็นเด็กผู้หญิง มีความสามารถทั้งการร้องและการรำ

- นายพราน เป็นสมาชิกอีกคนหนึ่งของคณะโนรา รับบทเป็นตัว ตลกขบขัน และเป็นผู้ออกเรื่อง ซึ่งจะออกมาระหว่างฉากจะเป็นผู้ออกผู้ชมให้ทราบว่าต่อจากนี้จะเป็นการแสดงของใครหรือจะแสดงอะไรต่อ และในพิธีโนราโรงครูพราน เป็นตัวแสดงสำคัญที่ขาดไม่ได้ เนื่องจากพรานเป็นผู้ออกมาจับบทคู่กับนายโรง ในช่วงที่นายโรงจับบทสิบสอง ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญ ตอนหนึ่งของพิธีโนราโรงครู

- ทาสีเป็นตัวตลกผู้หญิง ซึ่งเป็นภรรยาของพราน มักออกในฉาก เดียวกับนายพราน

ปัจจุบันนั้นโนราให้ความสำคัญในการเล่นเรื่องมากกว่าการรำจึงต้องให้ผู้แสดงเรื่องจำนวนมากขึ้น นายโรงหรือโนราใหญ่ไม่จำเป็นต้องรำก็ได้อาจทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร คณะอย่างเดียวก็ได้ผู้แสดงไม่จำเป็นต้องรำโนรานั้น อาจจะต้องทำหน้าที่เพียงทางเครื่องนุ่งห่ม หรือแสดงเรื่องก็พอ

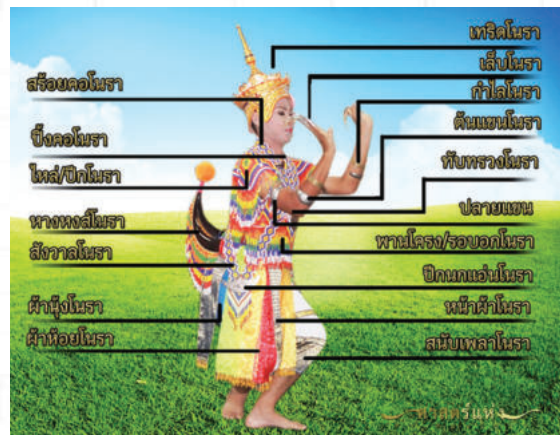
๒. นักดนตรี/ลูกคู่ ทำหน้าที่ ๒ อย่างคือ บรรเลงดนตรีภาษาถิ่นใต้เรียกว่า “ตีเครื่อง” นอกจากตีเครื่องแล้วยังทำหน้าที่ร้องรับ ขณะโนราว่าคำพลัด นักดนตรีประกอบด้วยสมาชิก ประมาณ ๕ - ๗ คน ได้แก่ มือทับมือปี มือกลอง มือโหม่ง-ฉิ่ง มือแตะ (กรับ)

๓. หมอไสยศาสตร์ มีหน้าที่ป้องกันคุณไสยให้แก่คณะโนรา และบางครั้ง ก็ใช้เวทมนตร์ทำอันตรายให้แก่โนราอีกคณะหนึ่งที่มีการแสดงประชันกับคณะของตน หรือช่วยประกอบ พิธีกรรมต่าง

๔. ตาเลื้อยเป็นผู้ชายทั่วๆ ไป ที่มีความหลงใหลในฝีมือการรำของโนราเด็ก หรือหวังโนรา ที่มีอายุส่วนมากอยู่ระหว่าง ๑๐ - ๑๕ ปีถึงกับทิ้งบ้านเรือนลูกเมียติดตามคณะโนรา ช่วงที่โนราเดินทางไปแสดง เพื่อดูแลอำนวยความสะดวก ช่วยแบกหามของ หรือเป็นลูกคู่ช่วยตีแตะ ปัจจุบันตาเลื้อยนั้นไม่มีแล้ว เนื่องจากการเดินทางสะดวกรวดเร็วขึ้นมาก

(๒) เครื่องประกอบการแสดง โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. เครื่องแต่งกาย การแต่งกายของโนรา มีเอกลักษณ์เฉพาะโนรา คือ ชุดของโนราจะประกอบด้วยลูกปัดทั้งชุด ซึ่งแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ การแต่งกายแบบเครื่องต้น และการแต่งกายแบบบางรำ การแต่งกายเครื่องต้น ประกอบไปด้วย สนับเพลลา ผ้าถุง รัตตะโพก หรือปั้งโพกห้อยหน้า-ห้อยข้าง ผ้าห้อย หางหงส์ปั้นแห้ง รัตอกหรือพานโครงคลุมไหล่ ปั้งคอ สั้งवाल ปีกนกแอ่น ทับทรวง กำไลต้นแขน กำไลข้อมือ กำไลปลายแขน เทริด เกล็ด สำหรับการแต่งกายของ นางรำนั้นจะไม่สวมสังวาล ทับทรวง ปีกนกแอ่น กำไลต้นแขน กำไลปลายแขน ปั้นแห้ง การแต่งกาย ของโนรามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เครื่องแต่งกายโนรา	ภาพประกอบ
๑) สนับเพลลา เป็นกางเกงยาวทรงกระบอก ความยาวถึงข้อเท้าตัวกางเกงนิยมใส่สีขาว บริเวณเชิงกางเกงใช้ผ้าสีหรือผ้าลูกไม้เย็บเป็นแถบ	 <p>เครื่องแต่งกายโนรา “ สนับเพลลา ”</p> <p>หน้าเพลลา หน้าเพลลา หน้าเพลลา ตัว คือ สนับเพลลา หรือกางเกง สำหรับ ส่วนล่างของตัว ป้ายใช้ลูกปัด ร้อยกับหรือร้อยกับ กำไลต้น สายคอคอวง เช่น สายกรวยเชิง สร้อย เป็นต้น</p>
๒) ผ้าถุง เป็นผ้าสี่เหลี่ยมผืนผ้าลักษณะผ้าลายไทยหรือผ้าพื้นก็ได้ถุงสวมทับสนับเพลลา ให้ส่วนของชายผ้าม้วนเป็นหางหงส์รังไว้ด้านหลังบริเวณตะโพก	 <p>เครื่องแต่งกายโนรา “ ผ้าถุง ”</p> <p>เป็นผ้ายาวสี่เหลี่ยมผืนผ้า ข้างกับ สายแล้วจึงไปพันที่ 5 ข้างหลัง ป้าย ป้ายสายให้ห้อยลงเช่นเดียวกับหาง กระเบน เรียกป้ายสายที่พันแล้ว คือของนี้ว่า “ หางหงส์ ” การผูก ของโนราจะเรียกว่า “ ร้อย ” ทวนดูที่บนกระเบน</p>

เครื่องแต่งกายโนรา	ภาพประกอบ
<p>๓) ปั้งโปก (รักสะโปก) เป็นแผงสามเหลี่ยมขนาดเล็ก ร้อยด้วยลูกปัดสีต่างๆ ผูกมัดบริเวณสะเอวด้านหลัง ตรงตะโพก ให้ปลายแผงวัดตะโพกอยู่แนวเดียวกับหางหงส์</p>	<p>เครื่องแต่งกายโนรา “ ปั้งโปก ”</p> <p>เป็นเครื่องลูกปัดที่ร้อยด้วยลูกปัดเป็นรูปในลักษณะสามเหลี่ยม มีชั้นเดียว ใช้สำหรับสวมปั้งโปก</p>
<p>๔) ผ้าห้อยหน้า เป็นผ้าสี่เหลี่ยม ขนาดเท่าๆ กัน ปักลวดลายสวยงามทั้งหมด ๓ ชิ้น ผูกระดับสะเอวห้อยลงมาระดับเข่า อยู่ตำแหน่งด้านหน้าผู้รำ ๑ ชิ้น และด้านข้างซ้ายขวา อย่างละชิ้น</p>	<p>เครื่องแต่งกายโนรา “ หน้าผ้า ”</p> <p>ผ้าหน้ามีลักษณะเดียวกับผ้าห้อยหน้าด้วยผ้าสีร้อยลูกปัดเป็นลวดลายสวยงาม ที่ทำเป็นผ้า ๓ แถบ คล้ายช่อห้อยด้วยสายเชือก</p>
<p>๕) ผ้าห้อยข้าง เป็นผ้าแพรสี่เหลี่ยม ขนาดเท่ากัน ๒ ชิ้น ๒ สี พับซ้อนกันไปมาสามารถคลี่กางออกได้ ผูกติดระหว่างผ้าห้อยหน้า และห้อยข้างด้านละ ๒ สี</p>	<p>เครื่องแต่งกายโนรา “ ผ้าห้อย ”</p> <p>ผ้าห้อย คือ ผ้าสี่เหลี่ยม ที่คาดห้อย คล้ายสายเชือกแต่อาจมีมากกว่า โดยปักลวดลายที่บริเวณพาดสะเอวและพับซ้อนกันห้อยลงที่หน้า ข้าง และด้านหลังของผู้รำ</p>
<p>๖) หางหงส์ทำด้วยเขาความผ่าแบ่งครึ่งเหลาให้บาง ปลายของหางหงส์จะงอนโค้ง ส่วนของหางแต่ละด้านจะร้อยด้วยลูกปัดสีต่างๆ เป็นระยะตลอดทั้งหาง ซึ่งจะนำมา ผูกติดไว้กับเอวด้านหน้าให้หางงอนเชิดขึ้น</p>	<p>เครื่องแต่งกายโนรา “ ปีก/หางหงส์ ”</p> <p>นิยมทำด้วยเขาคาวหรือสังกะสีเป็นรูปคล้ายปีกนก ๑ คู่ มีทั้ง ขี้เหล็ก ขี้หวาย ประกอบกัน ปลายปีกทั้งสองงอนขึ้นและพาดลงเป็นรูปตัว M ร้อยด้วยลูกปัดสีต่างๆ เป็นระยะตลอดทั้งหาง ซึ่งจะนำมา ผูกติดไว้กับเอวด้านหน้าให้หางงอนเชิดขึ้น</p>
<p>๗) ปั้นหม่อง หรือ เข็มขัด เป็นรูปวงรีซึ่งทำด้วยเงิน</p>	<p>เครื่องแต่งกายโนรา “ ปั้นหม่อง ”</p> <p>ใช้สำหรับสวมรัดบริเวณสะเอวเพื่อให้โครงกระดูกด้านหน้าของหน้าผาก ลักษณะคล้ายเข็มขัดที่ทำด้วยแผ่นเงินสลักลวดลายสวยงาม</p>
<p>๘) รัดอกหรือพานอก เป็นแผงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ร้อยด้วยลูกปัดสีต่างๆ</p>	<p>เครื่องแต่งกายโนรา “ นานอก ”</p> <p>เป็นเครื่องลูกปัดที่ร้อยด้วยลูกปัดเป็นรูปในลักษณะผ้าใช้พันรอบตัวสะเอวเป็นวง ข้างบนเรียกว่า “พานอก” ข้างบนเรียกว่า “รองอก” เป็นเครื่องลูกปัดที่มีลักษณะยาว</p>

เครื่องแต่งกายโนรา	ภาพประกอบ
๙) ป่าลูกปัด เป็นแผงสามเหลี่ยมขนาดใหญ่ ๒ ชั้น ร้อยด้วยลูกปัดสีต่างๆ ผูกเฉียงให้คลุมไหล่ซ้ายขวาเป็นตัวเสื้อและแขนเสื้อ	 <p>เครื่องแต่งกายโนรา “ ป่า ลูกปัด ”</p> <p>เป็นเครื่องลูกปัดที่มีการร้อยด้วยลูกปัดเป็นรูปในลักษณะสามเหลี่ยม มีทั้งหมดจำนวน ๒ ชิ้น ใช้สำหรับสวมคลุมกับข้างสองข้าง ซ้าย-ขวา</p>
๑๐) ปั้งคอ เป็นแผงสามเหลี่ยมจำนวน ๒ ชิ้น สวมปิดทับบริเวณคอด้านหน้า ถึงด้านหลังอย่างละ ๑ ชิ้น	 <p>เครื่องแต่งกายโนรา “ ปั้งคอ ”</p> <p>เป็นเครื่องลูกปัดที่มีการร้อยด้วยลูกปัดเป็นชิ้นเล็ก ใช้สำหรับสวมเพื่อปิดลำคอ หน้า-หลัง มีทั้งหมด ๒ ชิ้น มีลักษณะคล้ายกรงทอง</p>
๑๑) สั้งवाल เป็นสร้อย ๒ เส้น ร้อยด้วยลูกปัดสีต่างๆ คล้องเฉียง ผูก ด้านหน้า จากบ่าทั้งสองด้าน ผ่านลงมาบริเวณสะเอวด้านข้างตัดกัน บริเวณหน้าอก และบริเวณด้านหลัง พาดเฉียงตัดกันระดับเดียวกันจะ ใช้แผ่นเงินรูปต่างๆ ยึดติดไว้เรียกว่า จำายาม	 <p>เครื่องแต่งกายโนรา “ สั้งवाल ”</p> <p>เป็นเครื่องลูกปัดที่มีการร้อยด้วยลูกปัดเป็นรูปในลักษณะยาวกว่าสร้อยคอ มี ๒ ชิ้น สวมกับกันเป็นสังวาลซ้าย-ขวา โดยใช้สำหรับใส่คล้อง</p>
๑๒) ปีกนกแอ่น เป็นแผ่นเงินคล้ายปีกนกแอ่นเล็ก ๒ ปีก แขนง ติดกับ สั้งवालทั้งสองข้าง ห้อยลงมาด้านข้างระดับสะเอว	 <p>เครื่องแต่งกายโนรา “ ปีกนกแอ่น ”</p> <p>จัดทำด้วยแผ่นเงินเป็นรูปคล้ายนกนาทเพ่อนทำลักษณะปีก ใช้สำหรับใส่ราไทยหรือด้วยเครื่อง สวมติดกับสังวาลอยู่ระดับเหนือสะเอวด้านซ้ายและขวา</p>
๑๓) ทับทรวง เป็นแผ่นเงินรูปสี่ เหลี่ยมขนมเปียกปูน ผูกติดกับตัวสร้อยคอ ทำด้วยลูกปัด	 <p>เครื่องแต่งกายโนรา “ ทับทรวง ”</p> <p>สำหรับสวมห้อยไว้ตรงทรวงอก นิยมทำด้วยแผ่นเงินเป็นรูปคล้ายขนมเปียกปูนสลักเป็นลวดลาย และอาจมีเพชรพลอยเป็นลวดฉลุ นิยมใช้เฉพาะตัวโนราฝ่าย</p>
๑๔) ประจำยาม ใช้สำหรับทาบติดกับสายสังวาลด้านหลัง เพื่อให้สังวาล ไหวกันอย่างสวยงาม เป็นแผ่นเงินรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนผูกติดกับตัวสร้อยคอ ทำด้วยลูกปัด	 <p>เครื่องแต่งกายโนรา “ ประจำยาม ”</p> <p>ประจำยาม ใช้สำหรับทาบติดกับสายสังวาลด้านหลัง นิยมทำด้วยแผ่นเงิน เพื่อให้สังวาลไหวกันอย่างสวยงาม</p>

เครื่องแต่งกายโนรา	ภาพประกอบ
<p>๑๕) กำไลต้นแขน ๒ วง ทำด้วยเงิน สวมรัดบริเวณต้นแขน สามารถที่จะง้างออกได้ไม่ได้อันใช้เชื่อมติดกัน</p> <p>๑๖) กำไลปลายแขน มี ๒ วง ทำด้วยเงินสวมรัดบริเวณปลายแขน</p>	 <p>เครื่องแต่งกายโนรา “กำไลต้นแขนปลายแขน”</p> <p>กำไลต้นแขนกำไลปลายแขน ใช้เพื่อขบถักกันเนื้อให้กระดกขยับและเพื่อบริหารเวลาของงานร้องขับ นบ้น คำภาษากาพย์เพลง</p>
<p>๑๗) กำไลข้อมือ ที่นิยมใช้ทั้งหมด ๑๕-๒๐ วง ทำด้วยทองเหลือง</p>	 <p>เครื่องแต่งกายโนรา “กำไล”</p> <p>กำไลสวมที่ข้อมือทำด้วยทองเหลือง ทำเป็นวงทวน ใช้สวมข้อมือและข้อมือข้างละหลายวง วง เส้นแขนแต่ละข้างอาจสวม ๕-๑๐ วงซ้อนกัน เพื่อเวลาประชันร้องทำงาจะสลับสับเปลี่ยนเป็นจังหวะเร็วหรือช้า</p>
<p>๑๘) เสื้อ ๘ เสื้อ ทำด้วยเงินปลายเสื้อจะทำด้วยหวายโค้งร้อยลูกปัดสีต่างๆ</p>	 <p>เครื่องแต่งกายโนรา “เสื้อ”</p> <p>เสื้อ เป็นเครื่องสวมตัวมีโค้งให้ทำงาน คล้ายเส้นกันชน/กันกระแทกสวมด้วยทองเหลืองหรือเงิน ต้องปลอกด้วยผ้าขาวด้วยหวายก็กลึงปัดร้อยลวดสีไว้พอทวน นบ้นส่วนเนื้อเสื้อ ๕ นิ้ว (ยกเว้นหัวนมเสื้อ)</p>
<p>๑๙) เทริด เครื่องประดับศีรษะคล้ายมงกุฎ ยอดเตี้ย ตัวโครงสานด้วย ไม้ไผ่ เพดานเทริดและใบหูแกะด้วย ไม้ทองหลางยอดเทริดใช้ไม้กลึงและแกะสลักเป็นรูป ลวดลายต่างๆ ติดกระหนกและกระจังลงรักปิดทอง</p>	 <p>เครื่องแต่งกายโนรา “เทริด”</p> <p>เป็นเครื่องประดับศีรษะของตัวนายโรงหรือโนรา ที่สวมหรือสวมขึ้นเครื่องของโนรา เป็นราวไม้ไผ่เป็นหัวหรือหัวไม้ไผ่ทำเป็นรูปทูลกระหม่อมหรือทูลกระหม่อม มีกระหนก มีกระจังลงรักปิดทองประดับตกแต่งด้วยกระจกสีให้มีความสวยงาม</p>
<p>๒๐) หน้าพราน ใช้ไม้แกะเป็นรูปใบหน้า ไม่มีส่วนที่เป็นคาง ทำจากยี่นยาว ปลายจมูกงุ้มเล็กน้อย เจาะรูตรงส่วนที่เป็นตาทำให้ผู้สวมมองเห็นได้ ทาสีแดงทั้งหมดวัน แต่ส่วนที่เป็นฟันมีสีขาวส่วนบนต่อจากหน้าผากใช้ขนเป็ดหรือขนห่านสีขาวติดไว้ต่างผมหงอก</p>	 <p>เครื่องแต่งกายโนรา “หน้าพราน”</p> <p>ใช้ไม้แกะเป็นรูปใบหน้า ใบมีส่วนที่เป็นคาง ทำจากยี่นยาว ปลายจมูกงุ้มเล็กน้อย เจาะรูตรงส่วนที่เป็นตาทำให้ผู้สวมมองเห็นได้ ทาสีแดงทั้งหมดวัน แต่ส่วนที่เป็นฟันมีสีขาวส่วนบนต่อจากหน้าผากใช้ขนเป็ดหรือขนห่านสีขาวติดไว้ต่างผมหงอก</p>
<p>๒๑) หน้าทาสี ใช้ไม้แกะเป็นรูปใบหน้า ไม่มีส่วนที่เป็นคาง เช่นเดียวกับหน้าพราน เป็นหน้ากากของตัวตลกหญิง ทำเป็นหน้าผู้หญิง มักทาสีขาวหรือสีเนื้อ</p>	 <p>เครื่องแต่งกายโนรา “หน้าทาสี”</p> <p>ใช้ไม้แกะเป็นรูปใบหน้า ใบมีส่วนที่เป็นคาง เช่นเดียวกับหน้าพราน เป็นหน้ากากของตัวตลกหญิง ทำเป็นหน้าผู้หญิง มักทาสีขาวหรือสีเนื้อ</p>

(๓) **เครื่องดนตรี** เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงโนราแต่เดิมประกอบด้วย กลอง ๑ ใบ ทับ ๑ คู่ โหม่ง ๑ คู่ ฉิ่ง ๑ คู่ ปี่ ๑ เล้า แตรหรือรับ (ไม่จำกัดจำนวน) มีรายละเอียด ดังนี้

เครื่องดนตรี	ภาพประกอบ
<p>๑) กลอง โดยทั่วไปกลองโนรามีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของหน้ากลอง ทั้ง ๒ ด้าน กว้างประมาณด้านละ ๑๐ นิ้ว และมีส่วนสูงประมาณ ๑๒ นิ้ว ขนาดของลวดลายเล็กกว่านี้จะมีเสียงแหลม ถ้ามีขนาดใหญ่กว่านี้ เสียงจะทุ้มเกินไป กลองโนรานิยมทำด้วยแกนไม้ขนุน เพราะมีความเชื่อว่าทำให้เสียงดีหนังที่หุ้มกลองใช้หนังวัวหรือควายนุ่ม ถ้าให้ดีแล้วจะต้องใช้หนังของลูกวัวลูกควายมี หมุดไม้ หรือที่ภาษาใต้เรียกว่า “ลูกสัก” ตอกยึดหนังหุ้มให้ตึง มีขาตั้งสองขาทำด้วยไม้ไผ่มีเชือกตรึงให้ติดกับกลอง และมีไม้ตีขนาดพอเหมาะ ๑ คู่</p>	 <p>เครื่องดนตรีโนรา “ กลอง ”</p> <p>กลองโนราจะมี เสียงแหลมหรือ เสียงทุ้ม กับ กลองที่ราบเรียบกว่าด้วยเป็น ขนุนเพราะถือว่าทำให้เสียงดีหนังที่หุ้มกลองใช้หนังวัวหรือหนังควายด้วยลวดลายเล็กกว่านี้จะมีเสียงแหลม ถ้ามีขนาดใหญ่กว่านี้ เสียงจะทุ้มเกินไป กลองโนรานิยมทำด้วยแกนไม้ขนุน เพราะมีความเชื่อว่าทำให้เสียงดีหนังที่หุ้มกลองใช้หนังวัวหรือควายนุ่ม ถ้าให้ดีแล้วจะต้องใช้หนังของลูกวัวลูกควายมี หมุดไม้ หรือที่ภาษาใต้เรียกว่า “ลูกสัก” ตอกยึดหนังหุ้มให้ตึง มีขาตั้งสองขาทำด้วยไม้ไผ่มีเชือกตรึงให้ติดกับกลอง และมีไม้ตีขนาดพอเหมาะ ๑ คู่</p>
<p>๒) ทับ เป็นเครื่องดนตรีที่มีมิติมีความสำคัญในการให้จังหวะควบคุม การเปลี่ยนจังหวะและเสริมทำทำให้เกิดเสียง ผู้ที่ตีทับจะต้องมีสายตาดีรู้ลีลา ท่าราชของผู้นำ ในขณะแต่ละคน และต้องมีความเข้าใจในการรำโนราจะทำให้ ผู้รำแสดงท่าทำได้เต็มที่ตัวทับมีลักษณะคล้ายกลองยาว แต่มีขนาดเล็กกว่ามากยาวประมาณ ๔๐-๕๐ เซนติเมตร นิยมทำด้วยไม้แกนขนุนเช่นเดียวกับกลองนำมาขุดหรือแกะแต่งจนได้รูปสวยงามที่ต้องการนิยมหุ้มด้วยหนังที่บางกว่าหนังที่ใช้หุ้มกลอง หนังที่นิยมใช้เช่น หนังค่าง หนังแมว ตีหรือโยยหนังด้วยเชือกด้ายและหวาย ทับใบหนึ่งจะมีเสียงทุ้มเรียกว่า “ลูกเทิง” ส่วนใบหนึ่งจะมีเสียงแหลม เรียกว่า “ลูกฉับ”</p>	 <p>เครื่องดนตรีโนรา “ ทับ ”</p> <p>ทับเป็นเครื่องดนตรีที่มีมิติ ความสำคัญในการให้จังหวะ ควบคุม การเปลี่ยนจังหวะและเสริมทำให้เกิดเสียง ผู้ที่ตีทับจะต้องมีสายตาดีรู้ลีลา ท่าราชของผู้นำ ในขณะแต่ละคน และต้องมีความเข้าใจในการรำโนราจะทำให้ ผู้รำแสดงท่าทำได้เต็มที่ตัวทับมีลักษณะคล้ายกลองยาว แต่มีขนาดเล็กกว่ามากยาวประมาณ ๔๐-๕๐ เซนติเมตร นิยมทำด้วยไม้แกนขนุนเช่นเดียวกับกลองนำมาขุดหรือแกะแต่งจนได้รูปสวยงามที่ต้องการนิยมหุ้มด้วยหนังที่บางกว่าหนังที่ใช้หุ้มกลอง หนังที่นิยมใช้เช่น หนังค่าง หนังแมว ตีหรือโยยหนังด้วยเชือกด้ายและหวาย ทับใบหนึ่งจะมีเสียงทุ้มเรียกว่า “ลูกเทิง” ส่วนใบหนึ่งจะมีเสียงแหลม เรียกว่า “ลูกฉับ”</p>
<p>๓) โหม่ง เป็นเครื่องดนตรีที่มีส่วนสำคัญในการสร้างเสียงเสนาะและให้จังหวะ โดยเฉพาะเสียงเสนาะมีความสำคัญมาก เพราะโนราต้องรับบทให้กลมกลืนระหว่างเสียงของ โนรากับเสียงของโหม่งลูกที่มีเสียงแหลม ซึ่งภาษาโนราเรียกว่า “เสียงเข้าโหม่ง” โนรารุ่นเก่า จะใช้ “โหม่งฟาก” ทำจากแผ่นเหล็ก หน้า ๒ อัน ขนาด ๓ x ๖ หน้า ประมาณ ๒ หุน แผ่นหนึ่งเสียงทุ้ม แผ่นหนึ่งเสียงแหลม ขวานตริงอยู่กับรางไม้สี่เหลี่ยมผืนผ้า ส่วนโหม่งของโนราในปัจจุบันนั้น มีขนาดรูปร่าง แบบเดียวกับส้อมวง ทำด้วยทองเหลือง โหม่ง ใบหนึ่งมีเสียงทุ้ม และอีกใบหนึ่งมีเสียงแหลม เช่น ไม้ตีโหม่งมีลักษณะส่วนปลายโตกว่าส่วนอื่น เพราะใช้ยางหรือด้ายดิบหุ้มเพื่อให้มีเสียงนุ่มเวลาตี</p>	 <p>เครื่องดนตรีโนรา “ โหม่ง ”</p> <p>เป็นเครื่องดนตรีที่มีส่วนสำคัญในการสร้างเสียงที่ประสานเสียงให้เข้ากัน เพราะโนราต้องรับบทให้กลมกลืนระหว่างเสียงของโนรากับเสียงของโหม่งลูกที่มีเสียงแหลม ซึ่งภาษาโนราเรียกว่า “เสียงเข้าโหม่ง” โนรารุ่นเก่า จะใช้ “โหม่งฟาก” ทำจากแผ่นเหล็ก หน้า ๒ อัน ขนาด ๓ x ๖ หน้า ประมาณ ๒ หุน แผ่นหนึ่งเสียงทุ้ม แผ่นหนึ่งเสียงแหลม ขวานตริงอยู่กับรางไม้สี่เหลี่ยมผืนผ้า ส่วนโหม่งของโนราในปัจจุบันนั้น มีขนาดรูปร่าง แบบเดียวกับส้อมวง ทำด้วยทองเหลือง โหม่ง ใบหนึ่งมีเสียงทุ้ม และอีกใบหนึ่งมีเสียงแหลม เช่น ไม้ตีโหม่งมีลักษณะส่วนปลายโตกว่าส่วนอื่น เพราะใช้ยางหรือด้ายดิบหุ้มเพื่อให้มีเสียงนุ่มเวลาตี</p>
<p>๔) ปี่ลือได้ว่าเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญในการเดินทางทำนอง และเสริมเสียงดนตรีสะกดใจผู้ชมให้เกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้ม ปี่ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้สาวดำ หรือ แก่นไม้บางชนิดเช่น ไม้กระถิน ไม้มะม่วง เป็นต้น ความยาวประมาณ ๑๓ นิ้ว พักปี่ทำด้วยแผ่นทองแดง และลิ้นปี่ทำด้วยใบตาล</p>	 <p>เครื่องดนตรีโนรา “ ปี่ ”</p> <p>ปี่ เป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญในการเดินทางทำนอง และเสริมเสียงดนตรีสะกดใจผู้ชมให้เกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้ม ปี่ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้สาวดำ หรือ แก่นไม้บางชนิดเช่น ไม้กระถิน ไม้มะม่วง เป็นต้น ความยาวประมาณ ๑๓ นิ้ว พักปี่ทำด้วยแผ่นทองแดง และลิ้นปี่ทำด้วยใบตาล</p>
<p>๕) แตร หรือ กรับ เป็นเครื่องให้จังหวะ มี ๒ แบบดังนี้ ๕.๑) แตรพวง ทำจากไม้เนื้อแข็งนำมาเจาะรูหัวท้ายร้อยด้วย เชือกกันประมาณ ๑๐ อัน ที่แกนกลางร้อยด้วยโลหะหรือเหล็กแข็ง ๕.๒) แตรคู่ ทำด้วยไม้ไผ่ที่แฉกจัด ตัดจากส่วนโคน และนำมาผ่าและตกแต่งให้มีขนาดเหมาะสมมือ</p>	 <p>เครื่องดนตรีโนรา “ แตรหรือกรับ ”</p> <p>เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ให้จังหวะ มี ๒ ประเภท คือ แตรพวง ทำจากไม้เนื้อแข็งนำมาเจาะรูหัวท้ายร้อยด้วย เชือกกันประมาณ ๑๐ อันที่แกนกลางร้อยด้วยโลหะหรือเหล็กแข็ง และคู่ ทำด้วยไม้ไผ่ที่แฉกจัด ตัดจากส่วนโคนและนำมาผ่าและตกแต่งให้มีขนาดเหมาะสมมือ</p>

เครื่องดนตรี	ภาพประกอบ
๖. ฉิ่งเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญต่อการขับทของโนรา่มาก	

(๔) **โรงโนราหรือสถานที่แสดงโนรา** โรงโนราหรือสถานที่แสดง โนราสามารถที่จะแสดงได้หลายสถานที่ขึ้นอยู่กับโอกาสในการแสดงแต่ละครั้งใหญ่นิยมสร้างโนราขึ้นลักษณะโรงโนรามี ๒ รูปแบบ คือ กับโรงสำหรับจัดพิธีกรรมและโรงครูโรงรำทั่วไป

๑. **โรงโนราสำหรับจัดพิธี** โรงครูมีลักษณะเหมือนกันทุกแห่งเป็นรูปสี่เหลี่ยมพื้นผ้า ขนาดกว้าง ๙ คอก ยาว ๑๑ คอก (๖ x ๘) มีเสา ๘ ต้น ไม่ยกพื้นแบ่งออกเป็น ๓ ตอน เสาตอนหน้า เป็นหลังมีตอนละ ๓ ต้น ส่วนตอนกลางมี ๒ ต้น ไม่มีเสากลาง หันหน้าโรงไปทางทิศเหนือ หรือทิศใต้ เรียกว่า “ลอยหัว” (หันด้านยาวไปตามตะวัน) ไม่หันหน้าไปทางทิศตะวันออกหรือทิศตะวันตกเพราะเป็นการ “ขวางหัว” (ขวางตะวัน) ความเชื่อของโนราว่าเป็นอัปมงคล หลังคาเป็นรูปจั่ว มุงจาก ตรงกลางจั่วครอบด้วยกระแจะ หรือใช้ใบเตยแทนการที่ต้องครอบด้วยกระแจะนั้น เป็นเครื่องระลึกถึงนางนวลทองคำลีเมื่อถูกลอยแพไปในทะเล และได้อาศัยกระแจะมุงแพเพื่อกันแดดกันฝน ด้านหลังโรงทำเป็นที่พักคณะโนราด้านขวาของโรงคาดเป็นร้านสูงระดับสายตา จากเสาโรงด้านข้างซ้าย ห่างจากเสาข้างโรงประมาณ ๒ ฟุต มีพนักงานด้วยไม้ไผ่กลมให้โนรานั่งรำหันหน้าไปทางศาล พื้นโรงด้วยเสื่อกระจูด เต็มโรงตอนกลางจะปูด้วยเสื่อคล้ายขนาดใหญ่เพื่อสะดวกในการรำและบริเวณโคนเสารอบโรง ด้านหน้าสูงจากพื้น ๑ ฟุต จะผูกไม้ไผ่กลมกันเป็นอาณาเขตโดยรอบ และใช้สำหรับนักดนตรีนั่งพักผ่อนเรียกว่า “นักฟัง”

๒. **โรงโนราทั่วไป** ลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมพื้นผ้า โนราสมัยก่อนนิยมปลูก “ขนาดเท่าแผ่นดินอนุญาต” คือแผ่นดินที่พระยาสาขีฟ้าผาดประทานให้แก่ขุนศรีท้าวผู้เป็นหลาน มีขนาดกว้าง ๙ คอก ยาว ๑๑ คอก สมัยก่อนปลูกโรงกับพื้นดิน ใช้เสา ๖ เสา หลังคาจั่วมุงจากหรือกระแจะ ด้านข้างเปิดโล่งทั้ง ๔ ทิศ คนดูสามารถดูได้รอบ การปลูกโรงหันไปทางทิศใดก็ได้ยกเว้นทิศตะวันตก เพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดภัย และไม่หันหลังโรงให้สถานที่หรือสิ่งที่ไม่ดีเพราะเชื่อว่าเป็นอัปมงคล รอบโรงใช้ไม้ไผ่กันไว้รอบโดยผูกติดกับเสาโรงด้านนอก ยกสูงจากพื้นดินประมาณ ๓๐ - ๔๐ ฟุต เรียกว่า “นักฟัง” ภายในนักฟังนี้ถือเป็นมณฑลของโรงโนรา คนนอกห้ามเข้ามายุ่งย่ำมพื้นที่โรงปูด้วยเสื่อเต็มพื้นที่เฉพาะกลางโรงตรงหน้าโรงปูด้วย “เสาดคล้าย” สำหรับเป็นที่รำของโนราประมาณ ๖๐ ปีที่ผ่านมาโรงโนรามีม่านกันส่วนหลังของโรงถัดจากนักนั่งรำหลังม่านต่อต่อเสาและหลังคาออกไป ส่วนที่ต่อออกจะกั้นด้านข้างมิดชิดหมดสำหรับเป็นที่พักและที่แต่งตัวโนรา อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับสร้างโรงโนราสามารถเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ไม่มีการยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เช่น เสาโรงโนรา อาจใช้ไม้กลมหรือโครงเหล็กประกอบสำเร็จรูป หลังคาใช้จาก ผ้าเต็นท์วัสดุหาง่ายในท้องถิ่น พื้นโรงปูด้วยไม้กระดานบางโรงปูทับด้วยเสื่อ หรือถ้าหากพื้นเวทีเป็นไม้กระดานอัดจะไม่ใช้เสื่อเพราะพื้นจะเรียบ และสะดวกในการและเล่นดนตรีอยู่แล้ว ในบางท้องถิ่นจะมีการสร้างโรงโนราถาวรหรือโรงโนราสำเร็จรูป สามารถประกอบและเคลื่อนย้ายได้ซึ่งในปัจจุบันนั้นมีบริการให้เช่า การตกแต่งโรงโนรา

จะแบ่งบริเวณด้านเวทีกับที่พนักงแสดงด้วยฉาก ขนาดใหญ่และจะเว้นบริเวณด้านซ้าย-ขวาของฉาก ให้ห่างจากด้านข้างของโรง เพื่อให้ผู้ร่าเข้าออกเวลาหรืออาจประกอบพื้นที่ด้านหน้า ด้านฉากให้สูงขึ้นมา เพื่อวางเครื่องดนตรีสากล และป้ายชื่อคณะ กันไว้เป็นสัดส่วนแล้วมีเก้าอี้วางให้ ผู้ร่าใช้ที่นั่งร่าหน้าเครื่องดนตรีบริเวณหลังคาด้านหน้าเวทีจะมีป้ายชื่อคณะขนาดใหญ่ห้อยลงมาประมาณ ๒ ฟุต สามารถมองเห็นชื่อคณะได้อย่างชัดเจน

(๕) การร้องและการรำนโนรา โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. การร้องและการรำนโนรา เป็นสิ่งที่สำคัญมากของผู้ที่ประกอบอาชีพ โนราทุกคนซึ่งโนราทุกคนจะต้องมีความสามารถในการร้อง และการรำควบคู่กันไป จึงจะเป็นโนราที่สมบูรณ์และเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม

๒. การร้องกลอนโนรา บทร้องโนรา เป็นส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งของการแสดงโนรา เนื่องจากโนราเป็นศิลปะการแสดงที่ประกอบด้วยการร้องและรำซึ่งโนราที่มีชื่อเสียงจะเป็นผู้ขับบทได้ตีควบคู่ไปกับทำร่าที่สวยงาม บทร้องกลอนโนรา มี ๒ ประเภท ได้แก่ บททำพริต และ บทมุดโต ๔๖ บททำพริตและบทมุดโตเป็นกลอนโนรา ซึ่งแต่งไว้ก่อนแล้วมีเนื้อหา เฉพาะเรื่องเฉพาะเหตุการณ์หรือเฉพาะบทบาทใดบทบาทหนึ่งของตัวละคร

โนรา เนื่องจากเป็นศิลปะการแสดงการร่ายรำที่มีชีวิตงดงาม ขับร้องโดยใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ พร้อมกับดนตรีประกอบจังหวะที่เร้าใจ และเครื่องแต่งกายที่วิจิตรประณีต มีรากฐานสืบทอดมาจากความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนในภาคใต้ ซึ่งผู้สืบเชื้อสายโนราจะรวมตัวกันเพื่อบวงสรวง เช่นไหว้ครูหมอโนราหรือบรรพบุรุษ และเพื่อจัดปัดเป่าวิญญาณชั่วร้าย พิธีกรรมโนรานั้นเป็นการเชื่อมต่อชุมชนกับบรรพบุรุษ และสืบทอดโนรารุ่นใหม่รวมถึงรักษาความผดึกดึกที่เกิดขึ้นกับบุคคลและชุมชนและช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เข้าร่วมพิธี ปัจจุบันพบว่าโนรามีการสืบทอดศิลปะการแสดงจากรุ่นสู่รุ่นผ่านสายตระกูลโนรา ชุมชน วัดและพัฒนาเข้าสู่หลักสูตรการเรียนการสอนของสถานศึกษา ระดับต่างๆ จากข้อมูลของนักวิชาการพบว่า มีสายตระกูลหลัก ๕ สายที่สืบทอดโนราในพื้นที่ภาคใต้ของไทย

๑. สายโนราฟุ่มเหว ๒. สายโนราแปลก ท่าแค ๓. สายโนราแป้น เครื่องงาม ๔. สายโนราเดิม-วิน-วาด ๕. สายโนรายก ทะเลน้อย โดยสายตระกูลโนราทั้ง ๕ สายสืบทอดความรู้และทักษะมาจาก ๑๒ สายตระกูลในอดีต และจากการสำรวจพบว่า คณะโนราอาชีพในประเทศไทยมี ๓๔๗ คณะ โดย ๒๗๘ คณะหรือประมาณ ๗๐% อยู่ใน ๔ จังหวัดบริเวณรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นศูนย์กลางชนบประเพณีโนรา นอกจากนั้นยังมีกลุ่มคณะนักแสดงสมัครเล่นและคณะเยาวชนโนรากระจายอยู่ทั่วไปตามสถานศึกษาต่างๆ ในจังหวัดทางภาคใต้ สำหรับคุณสมบัติของโนราได้ตรงตามหลักเกณฑ์การพิจารณาของยูเนสโกในข้อต่างๆ อาทิ ข้อที่ ๑. สอดคล้องกับลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมตามที่นิยามไว้ในมาตรา ๒ อนุสัญญาฯ เนื่องจากโนราเป็นการแสดงออกทางมุขปาฐะ ศิลปะการแสดง การปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม งานเทศกาล และงานช่างฝีมือดั้งเดิม โดยเป็นศิลปะการแสดงที่ทุกเพศ ทุกวัย สามารถเข้าฝึกทักษะการแสดงได้ โดยมีการไหว้ครูเป็นขนบจารีตที่สำคัญ ข้อที่ ๒ การขึ้นบัญชีเรื่องที่น่าสนใจเป็นคุณประโยชน์ และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อันแสดงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างกว้างขวางทั่วโลก ทั้งยังสะท้อนถึงความสามารถในการสร้างสรรค์ของมนุษย์

ระดับท้องถิ่น ระดับชาติและนานาชาติ รับรู้ถึงความมีอยู่ของโนราท่ามกลางมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรม ซึ่งมีความหลากหลายและร่วมชื่นชมในภูมิปัญญาการสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่ได้ปฏิบัติและแสดงออกมาเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน และช่วยให้ผู้คนในภูมิภาคต่างๆ ได้เข้ามาใกล้ชิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างระหว่างกันมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สถาบันทักษิณคดีศึกษา. (๒๕๕๓). โนราโรงครูพิธีกรรม ความเชื่อและศรัทธา. สงขลา: เอสพีรันธ์. สาโรช นาคะวิโรจน์. (๒๕๒๐). โนรา. ภาควิชาภาษาไทย: คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสงขลา. อุดม หนูทอง. (๒๕๓๖). โนรา. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้. จุฑาภรณ์ มีสุขศรี. (๒๕๕๘). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดศิลปะการแสดงโนราโรงครูวัดท่าแค เพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรม. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. ศาสตร์แห่งครูหมอนโนรา (๒๕๖๓). สืบค้นจาก <http://krunora.blogspot.com/>

